

Slovenska triglavska skupnost v Sydneyu

Na vse misleča urednica Slovenskega koledarja nas je opomnila, da bo tudi letos izšla ta priljubljena knjiga slovenskih izseljencev in da je že skrajni čas, da tudi mi pošljemo svoj prispevek, sicer bodo rojaki širom po svetu upravičeno mislili, da spimo, če nismo morda celo kar zaspali.

Letna poročila za Koledar so vsakoletni glavobol pisca. Običajno zato, ker ni o čem pisati, posebej še o čem res pomembnem in za slovensko skupnost koristnem. Letos pa se mi dogaja, da je gradiva preveč in da sam prav ne vem, kje bi črtal, kje kaj izpustil. Pa naj ostane to delo uredništvu Koledarja.

Izrečena je bila misel

V nedeljo, 20. decembra 1975, smo imeli na Triglavu prijetno šolsko prireditev. Bila je to zaključna prireditev triglavske dopolnilne šole, na kateri so posamezni učenci (64 po številu) pokazali del tega, kar so se pri slovenskem pouku naučili. Spored se je pod vodstvom šolske voditeljice gospe Marise Ličan odvijal tekoče in prijetno. Otroci so bili korajžni, starši navdušeni. »Še nekaj minut, pa začnemo s počitniškim veseljem,« so si mislili otroci. Pa ni šlo tako. Med kratkim nagovorom predsednika Triglav Community Centra je padla misel o postavitvi Cankarjevega spomenika na Triglavu. Med navzočimi je zašumelo; starši in člani Triglava so navdušeno zaploskali. Odločili smo se, da ga postavimo in odkrijemo naslednje leto ob zaključku šolskega leta. Cankarju v spomin ob stoletnici rojstva ga bo postavila šolska mladina s pomočjo staršev in triglavske skupnosti. In tako se je zgodilo!

Matica pomagaj

Za načrtom ni bilo treba dolgo stikati. Naš rojak ing. Ivan Žigon je pripravil osnutek, ki nam je zaustavil dih. Bil je

res lep, za naše razmere kar malo preimeniten in za šolarje veliko predrag. Vendar nismo obupali. Napisali smo pismo naši Slovenski izseljenski matici v Ljubljano s prošnjo, če nam lahko pri-skrbi in podari Cankarjevo oprsje. Ko smo prejeli odgovor Matice, da nam bo ustregla in da bo poprsje izdelal akademski kipar Zdenko Kalin, nismo več oklevali. Otroci so začeli zbirati denar, starši pa so pomagali z delom. Tudi odbori naših organizacij, ki jim je šola predložila svojo željo, so priskočili na pomoč. Izbrali smo primeren prostor za spomenik in začeli z izkopavanjem temelja.

Cankar med nami

»Na majhni, a prisrčni slovesnosti v klubu Triglav«, piše v 23. številki našega glasila »Triglav«, so učenci triglavske dopolnilne šole 9. septembra 1976 sprejeli kip Ivana Cankarja, ki jim ga je izročil v imenu Slovenske izseljenske matice zastopnik jugoslovanskega konzulata vicekonzul g. Dražen Rubes. Ob sprejemu so se učenci zahvalili Matici za darilo, kiparju Zdenku Kalinu za trud in jugoslovanskemu konzulatu za posredovanje. S kratkim kulturnim programom, ki je nato sledil, pa so izkazali spoštovanje do duhovnega velikana našega naroda.« Pripomba pisca se zaključuje: »Ob pogledu na Kalinovo umetnino je navzočim zastal dih. Takšne zbranosti pri programu še nismo doživeli. Ivan Cankar pa nas je gledal dobrohotno, kakor da bi razmišljal o nečem lepem... Prišel je med svoje ljudstvo.

Priprave za odkritje

Če bi vedeli vnaprej, koliko bo dela (in to prostovoljnega), koliko skrbi in neprespanih noči, bi se verjetno za spomenik ne odločili tako zlahka in s takim navdušenjem. Toda sredi poti nismo hoteli odnehati.

1 | Cankarjev doprnski kip, delo kiparja Zdenka Kalina, je slovesno odkril Gough Whitlam, vodja zvezne opozicije in poslanec za okolje, v katerem ima Triglav svoj sedež

2 | Ivan Cankar – v Avstraliji

Delo je oviral dež, pomanjkanje časa, bencinska stavka, govornice tistih, ki so nam spomenik zavidali in podobno. Vendar je še kar šlo. V šoli so se pridno pripravljali s »Sneguljčico«. Otroci so vadili, matere šivale obleke. Jože Fišer je barval kulise, Peter Kropce pripravljaj glasbo in se ukvarjal s stoterimi drugimi podrobnostmi. Karlo Samsa, ki je prevzel zidavo piramide, ni mogel dobiti pravega kamna... Dobil je pridne sodelavce, pa je delo šlo ponovno izpod rok. Janko Berginc, Lojze Lever, Danilo Šajn, Izidor Karbič, Vinko Samsa in še mnogi drugi, so rade volje priskočili na pomoč. Delali so brezplačno, a z veseljem: delali so za našo skupnost in za ponos slovenskega imena v Avstraliji. Karel Dolenc je zbral okoli sebe skupino ljudi, ki so imeli veselje do odrskih desk, in se lotil režiranja drame »HLAPCI«. Za Cankarja mora biti pač nekaj posebnega! In naši pevci? Tudi ti niso spali. Po dvakrat in še večkrat tedensko so se zbirali k pevskim vajam (nekateri so prihajali po 30 km daleč) in se vadili za koncert pod vodstvom pevovodje Bora Šedelbauerja. Napor, ki so ga prestajali odborniki, posebej še manager Lojze Moge, ki je moral pripraviti prostor in poskrbeti za hrano številnim udeležencem Cankarjevega tabora 19. decembra 1976, je težko opisati. Priprave za odkritje spomenika so združile nad sto dobrih delavcev in iskrenih sinov slovenske matere od balinarjev, pevcev, igralcev, mladinskega odseka, community centra do staršev in šolskih otrok. In ko je piramida, na kateri bo Cankarjevo poprsje, že stala, smo ugotovili, da spomenik nima pravega ozadja. In še je bilo treba 2000 opek posebne izdelave in zidarja, ki bo delo v najkrajšem času opravil. Stanko Posel je tudi to delo dobro opravil. A kje je tribuna? Štefan Žekš, preizkušen triglavčan, je našel rešitev; postavil jo je!

Šteli smo dneve, grizli nohte od nervoze. Pozabili smo na najvažnejše: kaj če bo deževalo? Ne bo, kako more, smo se tožili. In veste, da ni!

Preporod v Cankarjevem letu

Trdo delo, občutek skupnosti, predvsem pa pripadnost slovenskemu narodu so nas oblikovali v nove ljudi. Na dogajanje

okoli sebe smo gledali v povsem drugi luči; postali smo res skupnost, morda bi celo lahko rekli družina. Naše misli so bile najlepše izražene na naslovni strani decembrske številke »Triglava«, kjer pisec takole razmišlja o Cankarju med nami:

Cankarjev spomenik na Triglavu v Sydneyu je izraz našega spoštovanja do vseh velikih, znanih in neznanih rojakov in rojakinj, ki so skozi stoletja pripievali svoj delež, da se danes s ponosom imenujemo narod. Brez teh ljudi, bi bila Slovenija še danes le beseda ali kvečjemu oznaka za nepomemben košček pokrajine na širni zemeljski obli, ali pa še to ne! Toda po zaslugi naših velikih prednikov in kulturnih glasnikov nam danes ‚Slovenija‘ ni prazna beseda, je naše najdražje in najlepše. In temu najdražjemu in najlepšemu, bomo na dan Cankarjevega tabora odkrili spomenik. In simbol vse te vrednosti, lepote, ljubezni, spoštovanja in hrepenenja po nadaljnjem razvoju in življenju, bo Cankar, preprost rojak, ki je imel v sebi slovensko srce in slovensko ljubezen.

Mater je zatajil, mu očitajo, zdaj pa mu postavljate spomenik! Res jo je zatajil, a je to tudi priznal in vse do zadnjega diha svojega življenja obžaloval!

Ali ne bomo tudi mi, ki bomo zbrani ob Cankarjevem spomeniku, upravičeno sklonili glave in obžalovali, da smo zatajili mater! Ko je bilo narodu najhuje, ko je bila domovina oropana in opustošena, ko so naši doma ječali pod težo dela in skrbi, smo mi v tujini hlástali za denarjem in udobjem: na mater, na domovino, na naše najbližje, pa smo le malo, ali pa sploh nič mislili. Ali se to ne pravi zatajiti mater!?

Naj stoji Cankarjev spomenik v Avstraliji v čast tistemu preprostemu, a ponosnemu, ki jo je on imenoval ‚nebesa pod Triglavom‘. Ko bo pred nami odkrit Kalinov Cankar, si ga dobro oglejmo. Njegov obraz je lep, izraz čudovito mil in dobrohotno resen. Čakal bo, da se bomo pomirili in utihnili. In če bi bil v tistem trenutku živ, bi rekel:

»**Bratje, jaz pa vem za domovino!**« Ali vemo mi? Ali čutimo do nje svojo odgovornost? Ji izražamo dovolj ljubezni in spoštovanja? Ji je naše življenje v tujini v čast, ali morda v sramoto?

3 | Gosta iz Slovenije na proslavi v Sydneyu sta bila Milan Kučan, sekretar RK SZDL Slovenije in Drago Seliger, predsednik Slovenske izseljenske matice. Na sliki je Milan Kučan, ki udeležencem proslave govori o pomenu Cankarjevega ustvarjalnega dela. Na levi je Jože Čuješ, predsednik pripravljalnega odbora za Cankarjeve proslave in pobudnik za postavitve Cankarjevega spomenika med Slovenci v Sydneyu

4 | Toni Mulvihill, avstralski senator in častni član Slovenskega kluba »Triglav«

5 | George Puccillo, namestnik premiera vlade NSW

4

5

6 | Alderman Colles, župan občine Fairfield

7 | Stane Petkovšek, pošttrvovalni prvi predsednik kluba »Triglav« in sedanji urednik društvenega glasila »Triglav«

8 | Peter Kroppe, predsednik kluba »Triglav«

9 | Emil Kukovec, predsednik balinarske sekcije

10 | Ivanka Škof, učiteljica slovenske šole pri Primorskem socialnem klubu »Jadran« v Melbournu, pozdravlja udeležence Cankarjevega tabora

6

7

Da, rojaki! V teh vprašanjih, predvsem pa v odgovorih, ki jih bomo na ta vprašanja dajali, je vrednost Cankarjevega spomenika v Avstraliji! Spomenik je postavljen za nas in za naše potomce. Potreben je nam, da se bomo ob njem utrjevali, da ne bomo odpadali!

Biti Slovenec, nam bodi v ponos, postati boljši človek, potreba!

Obisk iz domovine

Vse dni Cankarjevega tedna je bilo v Sydneyu živahno. V soboto, 11. dec. 1976, je župan občine Fairfield odprl knjižnico »Branka Rudolfa«, v nedeljo, 12. decembra, pa smo na sydneyskem letališču pozdravili tajnika Republiške konference Socialistične zveze delovnega ljudstva Milana Kučana in predsednika Slovenske izseljenske matice Draga Seligerja. Dragih gostov iz domovine smo bili zelo veseli, saj smo se prek njih približali domu kar za več tisoč kilometrov vsaj v čustvih, če ne že zares.

Cankarjev teden smo pričeli z otvoritveno prireditvijo Cankarjeve drame »Hlapci«, ki so jo uprizorili člani triglavske dramske sekcije. Igralci so svojo nalogo izredno dobro izvedli. Igra nam je bila zelo všeč, pa tudi gosta iz domovine sta se o njeni uprizoritvi pohvalno izrazila. V torek je bil na Triglavu sestanek s predstavniki iz Slovenije, v sredo pa sta se odposlanca udeležila večera pri Slovenskem društvu Sydney. V četrtek smo na Triglavu predvajali film »Idealist«, ki nam ga je za to priložnost prinesel iz

Ljubljane Drago Seliger. V petek, 17. decembra, je bil osrednji dan naših kulturnih prireditev. Nastopili so otroci naše šole s svojo igro »Sneguljčico« in s kratkim sporedom. Otroci so takrat prejeli tudi slovensko zastavo, dar Slovenske izseljenske matice. Otroci in navzoči so burno in z velikim navdušenjem pozdravili zastopnika domovine in jima izročili priložnostna darila. Pozdrava so se udeležili tudi zastopniki mladinske sekcije Triglava. Izredno uspelo prireditev je zaključil moški pevski zbor Triglav pod vodstvom Bora Šedelbauerja, ki so zapeli, da je bilo veselje. Nastop je bil v isti dvorani, v kateri je leto prej imel svoj prvi avstralski nastop Slovenski oktet. V soboto smo se ponovno vrnili iz mesta na Triglavsko zemljo, kjer je bilo tekmovanje balinarjev, ki so se ga udeležili balinarji Triglava, Slovenskega društva Sydney in zastopniki balinarske zveze iz Victorije. Popoldne je bil na Triglavu jugoslovanski piknik.

Odkritje spomenika 19. decembra 1976

Kljub izrednemu pomanjkanju bencina (bila je stavka razvoznikov bencina) se je zbralo na Triglavu nad tisoč rojakov iz Sydneya in okolice ter zastopnikov skoraj vseh slovenskih organizacij v Avstraliji. Prišli so iz Canberre, Melbournu, Adelaide, Geelonga, New Castla, Brisbane in Wollongonga.

Ko so častni gostje prispeli k slavnostnemu odru, je bila okoli spomenika že zbrana množica. Med častnimi gosti smo

8

9

10

lahko videli poleg Draga Seligerja in Milana Kučana tudi vodjo zvezne opozicije in poslanca za okolje, kjer je naš klub, Gougha Whitlama s soprogo, jugoslovanskega ambasadorja Aleksandra Šokorca s soprogo, senatorja Tonija Mulvihilla, zastopnika premiera za New South Wales g. Georga Puccilla, fairfieldskega župana Collessa, jugoslovanskega generalnega konzula iz Sydneya Velimirja Lesića, jugoslovanskega konzula iz Sydneya Petra Čokrevskega s soprogo, zastopnike skoraj vseh znanih slovenskih društev v tem delu Avstralije in tudi zastopnike nekaterih jugoslovanskih organizacij v Sydneyu.

Sam začetek svečanosti se je pričel z igranjem avstralske himne in dviganjem avstralske zastave. Sledilo je dviganje jugoslovanske in slovenske zastave ob igranju obeh himen. Že otvoritev nas je navdala z zanosom, da je odkrivanje Cankarjevega spomenika tu v Avstraliji dogodek, na katerega s spoštovanjem gledajo ne le Slovenci v Avstraliji, pač pa tudi drugod po svetu, saj je naš Cankarjev spomenik edini, ki se ga je odkrilo za njegovo stoletnico rojstva. Častne goste in udeležence je pozdravil predsednik organizacijskega odbora Jože Čuješ, nakar so sledili govori. Vsak govornik je poudaril duhovni pomen postavljanja spomenika, najbolj obširno pa je o Cankarju govoril Milan Kučan, predsednik osrednjega odbora za Cankarjeve proslave v Sloveniji. Rekel je, da so Cankarjeve ideje o narodu, ki naj preneha

biti hlapec tujcu, bodrile tudi partizanske enote, ki so se med narodnoosvobodilno vojno borile proti nemškemu in italijanskemu okupatorju. Orisal je pomen Cankarjevih idej tudi v današnjem času, ko si narod sam piše svojo sodbo.

Množico so pozdravili in nagovorili tudi fairfieldski župan, vsi dosedanji predsedniki Triglava, zastopnica Slovenskega društva iz Sydneya, zastopnik premiera za New South Wales Puccillo, senator Mulvihill in drugi. Predsednik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger je poleg pozdrava izrazil tudi presenečenje, da je v tako kratkem času po prvem obisku delegacije Matice leta 1972, kulturno delovanje pri Triglavu tako napredovalo. Jugoslovanski ambasador Aleksander Šokorac je poudaril povezanost izseljencev z domovino, kajti edino tako imajo lahko občutek, da narodnostno nekomu pripadajo. In Triglav je to povezavo vedno gojil.

Zadnji govornik je bil Whitlam. Najprej se je zahvalil za čast, da lahko odkrije spomenik človeku, katerega ideje so postale nujnost današnjega življenja. Ideje, ki jih je Cankar z umetniško besedo podajal svojemu narodu, so danes sprejemljive pri vseh narodih, ki jim je mar socialna pravičnost. Vesel je, je rekel, da smo Slovenci tu v Sydneyu postavili spomenik prav Cankarju.

Ko je sklenil svoj nagovor, je odkril kip. Rojaki so ostrmeli: stali so pred duhovnim velikanom svojega naroda. Slovesnost se je končala. Nad Cankar-

jem in množico pa so v lahнем vetru plapolale **naše** zastave, zastave naše stare in nove domovine ...

Spomenik ni bil vse

Kljub izrednemu delu, ki ga je terjala postavitev Cankarjevega spomenika, pa smo delali še na drugih področjih.

Največja skrb naše skupnosti je naša mladina. Mladinski odsek se je pod varstvom Izidorja Karbiča razvil v živahno enoto, ki prireja družabne večere za starše, plese za mladino, izlete, balinarske večere, skupne obiske filmov itd. Otroci naših članov, pa tudi drugi redno obiskujejo slovenski pouk naše sobotne dopolnilne šole in pogumno nastopajo na prireditvah, kot so materinski dan, oče-

11

12

11 | »Predsednik matice med svojimi« – je zapisal pisec članka Jože Čuješ na hrbtno stran te fotografije, ki jo je poslal uredništvu

12 | Učiteljica Marisa Ličan s pevskim zborčkom Triglavske dopolnilne šole v Sydneyu

13 | Na Cankarjevi akademiji, 17. decembra 1976 so učenci Triglavske dopolnilne šole z velikim uspehom uprizorili »Sneguljčico«, s katero so gostovali v januarju 1977 še pri klubu »Jadran« v Melbournu

14 | Pevski zbor »Triglava« ob nastopu na Cankarjevi akademiji 17. decembra 1976

tovski dan, miklavževanje, šolske akademije in podobno. Letos v januarju je šla »šola« na izlet v Melbourne k bratškemu klubu »JADRAN«, kjer so otroci v zadovoljstvo domačinov ponovili »Sneguljčico« in izvedli krajši kulturni program. Pridružili so se še nekateri člani balinarske sekcije, tako da nas je prišlo k Jadranu kar 60 iz Triglava. Srečanje je bilo izredno za vse, ki smo šli v Melbourne, enkratno in nepozabno.

Omenil sem že pevski zbor, ki je na Triglavu najstarejša kulturna skupina. Pozabiti ne smemo balinarske sekcije, ki jo je postavil na noge njen prvi predsednik Branko Kalc, ženske pa je pripravil za tekmovanje g. Vrh.

13

14

Klub, središče dela

Naš klub Triglav, ki skrbi za razvedrilo in družabnost članstva je dejansko središče našega dela. Desetine članov že več kot šest let delajo »tlako« za boljšo prihodnost skupnosti. Prav letos smo z izkupičkom prostovoljnega dela odplačali našo zemljo, na kateri bomo sedaj postavili Triglavski dom. Vodstvo kluba je trdno, enotno, delavno in predvsem požrtvovalno. Predseduje mu 30-letni Ivan Krobe, podpredsednik je Karl Samsa, duša administracije in vsega nevidnega dela pa je tajnik Stane Petkovšek, ki je obenem tudi tajnik naše delniške družbe, urednik našega glasila, tajnik zveze jugoslovanskih društev in še kaj. V odboru so še Jože Samsa (blagajnik),

15

16

Rudi Jakšetič (priredivte), Sofija Šajn, Marta Smuk, Lojze Moge (manager kluba), Lojze Lever, Tone Fabjančič in Emil Kukovec, ki je ob enem tudi predsednik balinarske sekcije. Ta sekcija je trenutno najbolj razgibana. Pred kratkim se je dobro razvila tudi igralska družina, ki jo vodi Silvo Štok.

Community Centre

Vse doslej je naša dobrodelna organizacija vlagala svoje napore v glavnem za skupne cilje, zdaj pa ima na skrbi knjižnico, pomaga mladini in šoli, če je treba, in skuša pripraviti igrišče za najmlajše. Duša te organizacije je sposobna in požrtvovalna Marija Verko.

V Sydneyu, kot tudi v nekaterih drugih središčih Avstralije imamo že dve leti radijsko postajo, ki oddaja v 30 različnih jezikih novonaseljencev. Slovenci v Sydneyu imamo radijske oddaje v okviru jugoslovanske ure in sicer vsak četrti dan od 7. do 8. ure zvečer, s ponovitvijo programa naslednje jutro med 7. in 8. uro. Slovenske oddaje so v primeri z drugimi dobre in zanimive, predvsem poučne in narodno zabavne. Koordinator slovenskih oddaj je Jože Čuješ, v radijskem odboru pa so še: Marisa Ličan, Peter Kropč, Danica Petrič, Angelca Mikuletič in zastopnik slovenskega verskega središča.

Versko središče v Sydneyu izdaja četrtletnik »RAFAEL«, klub Triglav pa že šesto leto dvomesečnik »Triglav«, ki izhaja na 12 straneh. Leto in pol pa imamo slovensko stran tudi v jugoslovanskem tedniku »NOVO DOBA«, ki izhaja prav v Sydneyu in je tudi med našimi rojaki zelo čitan časopis.

Za letos je Triglav Community Centre razpisal Cankarjev literarni natečaj za najboljši spis pod naslovom: ZDOMEK JE RODOLJUB NA IZPOPOLNJEVANJU V TUJINI. Skupna vrednost denarnih nagrad je 250.— dolarjev.

Sicer pa bodo vsi naši naporji usmerjeni v tem in prihodnjem letu v en sam skupen cilj: postavitve Triglavskega doma v Sydneyu.

To je sicer velika naloga, a se je ne bojimo.

Jože Čuješ, Sydney

Druga slovenska kmečka ohcet v Avstraliji

(16. aprila 1977)

Majhna, toda žilava slovenska skupina — Slovenski klub Planica — je že drugič, po vzorcu ljubljanske, priredila slovensko kmečko ohcet v mestu Wollongong. Na prvi, ki smo jo priredili 5. aprila 1975, sta se poročila dva para, slovenski in avstralski. Uspeh te prve velike narodne prireditve je bil popoln. Vedeti moramo, da so v tej daljni Avstraliji razmere povsem drugačne in da se njihovi običaji razlikujejo od naših v stari domovini Sloveniji, pa so kljub temu domačini spremljali našo prireditev z velikim zanimanjem in s številno udeležbo. Na cestah Wollongonga se je zbralo prek tisoč gledalcev, ki so nestrpno pričakovali povorko, v kateri so bile tri bogato okrašene kočije, konjeniki, godbe na pihala ter na stotine slovenskih narodnih noš, ki so prispele na ohcet iz vseh predelov Avstralije. To je bil prvi veliki folklorni festival slovenstva v Avstraliji. Priznati moramo, da smo se morali spoprijeti s številnimi težavami, saj smo ustvarjali nekaj povsem novega in za to deželo neobičajnega. Vse pa se je končalo veliko bolje, kot smo organizatorji pričakovali. Ta uspeh nam je dal novega poleta in kmalu smo pričeli pripravljati drugo slovensko kmečko ohcet.

Priredili smo jo 16. aprila 1977 z mnogimi organizacijskimi izboljšavami, z dopolnitvijo programa in še z večjo vnemo. Pri prvi smo si pridobili veliko izkušenj in znanja, zato nam je druga še veliko bolj uspela.

Tokrat smo k sodelovanju pritegnili tudi nekatere druge narodnostne skupine kot